

УДК 355.01

Геннадій Анатолійович МАГАСЬ,
*кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
оперативного мистецтва Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті на підставі аналізу опрацьовано прогноз розвитку тенденцій збройної боротьби у сучасних умовах, що є одним з актуальних завдань національної воєнної стратегії.

Ключові слова: збройний конфлікт, тенденції розвитку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Умови сучасного етапу державотворення в Україні визначаються впливом низки негативних факторів, за яких людство увійшло у XXI сторіччя. До них у першу чергу належать такі, як посилення тенденції до розпаду поліетнічних і поліконфесійних держав; загострення міждержавних економічних суперечностей; зростання кількості внутрішніх збройних конфліктів етнічного і релігійного характеру, що супроводжуються масовими втратами мирного населення; численні порушення прав людини і зловживання силою; розповсюдження зброї масового ураження.

Посилюється вплив таких явищ, як міжнародний тероризм і транснаціональна організована злочинність. Активізується діяльність

недержавних суб'єктів політики у формі неконституційних військових формувань радикальної спрямованості.

Зазначені фактори формують широкий спектр викликів і загроз національним інтересам України, що обумовлює необхідність у виваженій державній военній політиці і дієвій стратегії у сфері реформування та розвитку Збройних Сил України та правоохоронних органів – суб'єктів національної безпеки. Реалізація такої стратегії, як вбачається, можлива на основі визначення тенденцій розвитку збройної боротьби у сучасних умовах, їх прогнозування у майбутнє, і на цій основі – удосконалення підходів до оборонного планування з урахуванням реальних ресурсних можливостей держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Дослідженню проблем розвитку збройних конфліктів приділяється багато уваги. Ця проблема розглядається у працях М. Пальчука, В. Сліпченко, В. Ясинської, Г. Берьозкіна та ін [1; 7; 9].

Метою статті є аналіз та прогноз розвитку тенденцій збройної боротьби у сучасних умовах, що є одним з актуальних завдань національної воєнної стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В історії людства воєнні конфлікти як засіб розв'язання міждержавних, економічних, соціальних та ін. протиріч посідають особливе місце. Підраховано, що за п'ять з половиною тисяч років на земній кулі їх трапилося біля 15 тис., а за останні 50 років – понад 260. Загальні людські втрати у них склали більше ніж 3,5 млрд чоловік.

Воєнно-політичний аспект. Наявність конфліктів, протиріччя у яких розв'язуються шляхом застосування збройної сили, і тенденція до зростання їх кількості є важливою ознакою сучасної воєнно-політичної обстановки. За результатами моніторингу, на сьогодні у світі нараховується 77 воєнно-конфліктних ситуацій, з яких 45 (58 %) знаходяться в активній фазі збройного протистояння, а 32 (42 %) – у стадії врегулювання. Характер сучасних воєнних конфліктів у найбільшому ступені визначається боротьбою за доступ до світових енергетичних ресурсів, релігійними та етнічними протиріччями радикальної спря-

мованості, а також внутрішніми конфліктами сепаратистського характеру.

Парадокс сучасності полягає в тому, що розвиток цивілізації та усвідомлення людством взаємозалежності і взаємопов'язаності чинників сьогоднішнього світу не сприяло виключенню воєнних (збройних) конфліктів як засобу вирішення міждержавних, економічних, соціально-політичних, релігійних, етнічних та інших протиріч. Світової спільноті на цей час вдається утриматися від розв'язання третьої світової війни, однак наявність і поширення конфліктних ситуацій, суперечності в яких усуваються шляхом збройної боротьби, залишається характерною рисою сучасної епохи. Прикладом тому є воєнний конфлікт в Іраку (березень-квітень 2003 р.) та на сході України (березень 2014–2015 рр.) [1; 3].

Тенденції розвитку озброєння та військової техніки

Воєнним конфліктам останнього часу притаманні особливості, які обумовлюються прийняттям на озброєння армій і застосуванням новітніх озброєнь та військової техніки (ОВТ) як матеріальної основи збройної боротьби. У свою чергу, це призводить до змін як у характері воєнних конфліктів в цілому, так і у формах і способах ведення збройної боротьби.

Оновлення зразків і систем ОВТ набуває стрибкоподібного характеру. Так, у війні в Корейському півострові (1950–1953 рр.) було застосовано 9 раніше невідомих видів зброї; у В'єтнамі (1964–1975 рр.) таких видів було вже 25; у конфліктах на Близькому Сході (1967, 1973, 1982, 1986 рр.) – близько 30; у війні в зоні Перської затоки (1991 р.) – 50, а при веденні воєнних дій на Балканах у 1999 р. та на території Іраку було застосовано понад 100 зразків і систем озброєння, які раніше ніде не застосовувалися [1; 2]. Є підстави вважати, що у ході останніх воєнних дій на сході України та інших держав нових високотехнологічних озброєнь буде застосовано ще більше.

Аналіз процесу розвитку ОВТ свідчить про стійку тенденцію до підвищення ролі “інтелекту” у створенні новітніх засобів збройної боротьби. Відомо, що війни першого покоління велися холодною зброєю, другого – стрілецькою гладкоствольною, третього – нарізною

зброєю, а четвертого – моторизованою. Ядерна зброя стала матеріальною основою війн п'ятого покоління, високоточна – шостого, а зброя на нових фізичних принципах – основою війн сьомого покоління. Є підстави вважати, що основою війн восьмого покоління буде зброя на основі використання біо- та інших перспективних технологій.

Внаслідок прийняття на озброєння армій провідних країн світу високоточних засобів дальнього вогневого ураження (“керованої зброї”) та інформаційно-радіоелектронного впливу, які можуть діяти із суші, моря, повітря і космосу, їх постійне вдосконалення та оновлення зумовлюють можливість дії по об'єктах та угрупованнях військ (сил) іншої сторони конфлікту на всю глибину її території для досягнення визначеної мети. Поняття “фронт” і “тил” все у більшому ступені набувають умовного характеру, термін “придушення” поступається терміну “знищення”, а все більш широкого застосування набувають так звані “селективні” (вибіркові) удари та “хірургічні операції”, які дозволяють здійснити одночасне ураження важливих об'єктів і угруповань військ (сил) противника без заподіяння значної шкоди цивільному населенню [4].

Сучасним системам керованої зброї притаманні високі бойові можливості. Вони можуть автоматично вибирати оптимальну траєкторію польоту, наблизитися до цілі під ракурсом найбільш ефективного ураження, відслідковувати її маневри і, нарешті, здійснювати вибір (селекцію) потрібної цілі з множини навколишніх об'єктів, тобто вирішувати завдання, що є характерним для так званих систем штучного інтелекту, що спроможні самостійно, без участі людини “приймати рішення” за умов невизначеності.

Високоточна зброя селективного ураження стає обов'язковою зброєю сучасної армії, однак її застосування потребує комплексного розвитку і використання сил і засобів розвідки, зв'язку та сучасних інформаційних технологій. У значному ступені це здійснює прямий і опосередкований вплив на розвиток усіх видів ОВТ, тобто техніки і озброєння ВПС, ППО, сухопутних військ, ВМС, родів військ і спеціальних військ. Сучасні напрямки розвитку ОВТ мають бути враховані при опрацюванні оперативно-стратегічних (тактичних) вимог до ОВТ

Збройних Сил України в ході їх реформування та розвитку, а також у формуванні і реалізації державної військово-технічної політики в цілому.

Зростання ролі інформаційної складової збройної боротьби

Інформаційні ресурси все у більшому ступені набуваються характеру стратегічних ресурсів будь-якої держави. Вважається, що у недалекому майбутньому досягнення не лише політичних, але й воєнних цілей багато в чому визначатиметься можливостями сторін щодо захисту своїх інформаційних ресурсів та їх ефективного використання в інтересах воєнних дій з метою перевершення іншої сторони на інформаційному рівні. Досягнення цієї мети здійснюватиметься, а деякі фахівці вважають, що вже здійснюється, шляхом інформаційного протистояння у формі так званої “інформаційної війни”.

Роль інформації в аспекті її впливу на хід воєнних дій прогнозується настільки значний, що дозволяє говорити поряд з вогневою про інформаційну складову збройної боротьби. Способами вирішення завдань у інформаційній війні, на думку фахівців, є “електронний удар”, “електронний наступ” та інші дії інформаційного характеру. Об’єктами першочергового інформаційного впливу постають системи розвідки, різних ланок управління і зв’язку, навігації і наведення зброї. Інформаційна війна ведеться на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях. Комплексне застосування високоточної зброї, глобальних засобів розвідки, управління, зв’язку, навігації і радіоелектронної боротьби було визначено спеціалістами як інформаційна зброя театру воєнних дій. Поєднання інформаційної і психологічної складової збройної боротьби являє собою могутній засіб впливу на населення та особовий склад військ противника.

Розширення просторового розмаху і динамізму збройної боротьби

Активна інформатизація воєнної справи, стрімкий розвиток високоточної зброї та “інтелектуалізація” зброї взагалі, зростання ролі космосу у веденні збройної боротьби істотно змінюють характер ведення воєнних дій та обумовлюють розширення їх просторових показників [4].

У війнах минулого характер збройної боротьби визначався в основному горизонтальними координатами (ширина фронту і глиби-

на смуги застосування засобів ураження), а вертикальна (повітряна) координата носила допоміжний характер при відсутності космічної складової взагалі.

За сучасних умов, як свідчить досвід останніх воєнних конфліктів, збройна боротьба набуває багатовимірною характеру. Активні воєнні дії ведуться різнорідними угрупованнями військ (сил) одночасно у повітряно-космічному просторі, на суші і на морі, а основні зусилля боротьби все частіше зосереджуються на вертикальній, повітряно-космічній – наземно-морській координаті.

Поряд з розширенням просторового розмаху воєнних дій суттєвою ознакою сучасних конфліктів є їх високий динамізм і швидкоплинність, за яких оперативно-стратегічна обстановка характеризується високим ступенем невизначеності та різкими змінами. Для вирішення поставлених завдань кожна зі сторін повинна бути готовою до швидкого, часом раптового переходу від наступу до оборони, і навпаки, у результаті чого може зникати не тільки чітка межа між окремими фазами (видами) воєнних дій, але й втрачатися уявлення про суцільний фронт.

За цих умов все більшого значення набувають мобільні дії. У сучасному розумінні цього терміну мобільність передбачає не тільки можливість швидкого переміщення військ (сил) до початку та у ході воєнних дій, а й спроможність постійно випереджувати противника, захоплювати ініціативу, наносити несподівані удари, уникати та ефективно захищатися від ударів протилежної сторони.

Зростання динамізму воєнних дій та їх просторового розмаху вимагає всебічного урахування вищезазначених факторів впливу на характер збройної боротьби в цілому, можливостей щодо створення відповідної оперативної побудови угруповань військ (сил), наявності у їх складі ефективних функціональних міжвидових компонентів, резервів та сил і засобів всебічного забезпечення воєнних дій.

Тенденції розвитку форм і способів ведення воєнних дій

Об'єктивна обумовленість змін у формах і способах ведення воєнних дій.

Існує думка, що будь-яка нова війна ніколи не починається тільки тими способами і засобами, якими завершилася попередня. Таким

чином, аналіз попередніх та визначення тенденцій розвитку форм і способів збройної боротьби у конфліктах майбутнього – об'єктивна необхідність.

Аналіз свідчить, що раніше, ще у недалекому минулому, ведення збройної боротьби здійснювалося у відносно усталених формах застосування військ (сил) – у формах бою, битви, операції, удару, маневру та бойових дій.

А оскільки зміни у способах ведення воєнних дій суттєво обумовлюються змінами у матеріальній основі ведення збройної боротьби, то внаслідок запровадження новітніх високотехнологічних зразків і систем ОВТ у воєнних конфліктах сучасності відбуваються суттєві зміни у способах виконання завдань і формах застосування військ (сил). Розглянемо найбільш суттєві з них.

Зростання ролі початкового періоду війни і характер перших операцій.

Особливістю останніх воєнних конфліктів є підвищення ролі їх початкового періоду. У цей час здійснюється стратегічне (оперативне) розгортання створення угруповань військ (сил) і захоплення стратегічної ініціативи.

Основу перших операцій складає ефективне вогневе ураження ключових об'єктів і військ (сил) протилежної сторони шляхом нанесення ретельно спланованих масованих, групових і вибіркових (селективних) вогневих ударів високоточною зброєю. Сукупність вогневих ударів у поєднанні з радіоелектронними (інформаційними) ударами (операціями) та інших дій військ (сил) набуває характеру ударної (вогневої) операції.

На роль і місце ударної (вогневої) операції у загальній системі операцій останнім часом існують різні погляди. Одна група фахівців схильна вважати, що ударна (вогнева) операція є складовою більш широкої форми застосування військ (сил) у воєнному конфлікті – так званої “всеосяжної операції”, а інша – що вона є функціональною складовою об'єднаних повітряно-космічних і повітряно-наземних дій.

Досвід ведення воєнних дій у Перській затоці та на Балканах показує, що ударна (вогнева) операція може проводитись протягом

декількох тижнів. Метою такої операції може бути: порушення системи державного та воєнного управління; ураження об'єктів ВПС і ППО; порушення функціонування найбільш важливих економічних об'єктів та вузлів комунікацій; зрив мобілізаційного та оперативного розгортання військ (сил) противника; знищення запасів матеріальних засобів; нанесення ураження угрупованням військ (сил) протилежної сторони.

На початковому етапі воєнних дій важливого значення набувають спеціальні дії (операції), шляхом проведення яких вирішуються завдання розвідки, порушується система управління військами та зброєю противника, знищуються важливі об'єкти адміністративного, економічного і військового призначення, здійснюються диверсійно-розвідувальні і рейдові дії тощо. Безпосереднє застосування сухопутних військ передбачається, в основному, тільки після створення відповідних умов, коли поряд з іншими чинниками забезпечуються мінімальні втрати в особовому складі. Однак, як свідчить досвід останніх подій у Перській затоці, можливий варіант, коли угруповання сухопутних військ розпочинають активні дії одночасно з діями угруповань інших видів ЗС і родів військ (сил).

Основа успіху у початковому періоді війни закладається у мирний час та у загрозовий період. У цей час створюється перевага над противником у силах і засобах шляхом перекидання військ в район ведення воєнних дій і створення необхідних запасів матеріальних засобів. Досвід показує, що у цей час, як правило, здійснюється демонстрація сили, найбільш ефективним способом якої є зосередження біля берегів імовірного противника значних сил флоту, проведення широкомасштабних навчань, перебазування авіації на передові аеродроми тощо.

Значення початкового періоду війни полягає в тому, що у разі досягнення однією зі сторін основних політичних і воєнно-політичних цілей саме у цьому періоді війна, як правило, набуває швидкоплинного характеру (арабо-ізраїльські війни, агресія Ізраїлю у Лівані, англо-аргентинський конфлікт, війни у зоні Перської затоки). За іншого

варіанта розвитку подій війна набуває затяжного характеру, а її результат прогнозувати важко (ірано-іракська війна).

Зростання ролі воєнних дій у повітрі

Перенесення основних зусиль збройної боротьби у повітряно-космічну сферу обумовлює зростання ролі ефективної протиповітряної оборони, наявність якої дозволяє компенсувати перевагу противника за якістю і кількістю засобів повітряного нападу. За умов стрімкого розвитку космічних засобів воєнного призначення, високоточної зброї дальньої дії (крилатих ракет) та розповсюдження балістичних ракет, що має місце не зважаючи на наявність режиму контролю ракетних технологій, загальною тенденцією є трансформація протиповітряної оборони у повітряно-космічну і протиракетну (протикрилато-ракетну) та набуття нею стратегічного значення.

У збройній боротьбі сучасності зростає роль усіх родів авіації. Це визначається характером завдань, які вирішуються авіацією як у системі ППО, так і у системі комплексного вогневого ураження противника та діями з авіаційної підтримки угруповань військ (сил) при виконанні покладених на них завдань. Крім того, авіація набуває все більшого значення у вирішенні завдань бойового (оперативного) та інших видів забезпечення бойових дій, що підтверджує досвід війни в Іраку.

Воєнні дії у повітрі поряд з інформаційним фактором та діями у космосі набувають системоутворюючого характеру для форм і способів застосування військ (сил) взагалі. На цій основі, на думку фахівців, формується система поглядів на нову форму воєнних дій – так звану “всеосяжну операцію”.

Адаптивні форми і способи воєнних дій

Як показує аналіз, операції взагалі, у тому числі повітряні операції на театрах воєнних дій, вважалися єдиними вищими формами оперативного застосування відповідних угруповань військ (сил). Однак останнім часом збройні сили провідних країн, насамперед США і країн-членів НАТО, переходять до принципово нової форми воєнних дій, виникнення якої стало можливим завдяки досягненням в інформати-

зації військової справи та розвиненим системам тилового і технічного забезпечення.

У концепції створення єдиної інформаційної системи управління ЗС США відзначено, що для ефективного ведення операцій необхідно створити систему інформаційного забезпечення, побудовану на основі принципу функціональної інтеграції розрізаних космічних, повітряних, наземних і морських інформаційних засобів з опорою на можливості глобальних телекомунікаційних мереж як воєнного, так і цивільного призначення. Це, на думку аналітиків, приведе до появи нової системної якості – можливості постійного спостереження за обстановкою у будь-якому регіоні світу, її своєчасної оцінки і точного наведення ударних засобів у будь-якому районі земної кулі для вирішення завдань як стратегічного, так і тактичного рівня.

За такого підходу збройні сили США та інших держав одержали можливість демонструвати нові елементи форм і способів воєнних дій в останніх воєнних конфліктах, починаючи з війни в Перській затоці у 1991 р. Застосування засобів повітряного нападу у тій війні почалося з повітряної наступальної операції, що продовжувалася три доби, а вже у наступних бойових діях сили повітряного нападу демонстрували елементи нової форми воєнних дій. Їх зміст полягав у послідовному вирішенні часткових завдань щодо ураження окремих об'єктів авіацією і крилатими ракетами зі зберіганням активності протягом 35 діб на рівні повітряної операції (400–850 бойових вильотів у добу). Схожі риси мали бойові дії в операції “Лис пустелі” (17–20 грудня 1998 р.) [2; 3]. Аналіз цих дій породив множину гіпотез щодо їх форми, яку називали і повітряною операцією (традиційно), і новими формами – радіоелектронним боєм та ін., а також зумовив перехід до нової форми ведення воєнних дій.

Вже при проведенні контртерористичної операції “Непохитна свобода” в Афганістані у 2001 р. американське командування із самого початку відмовилося від такої форми ведення збройної боротьби, як операція. Вважалося, що вона не є ефективною за умов значного розосередження та прихованості об'єктів терористичних груп “Аль-Каїди” і режиму талібан. Мети дій було досягнуто завдяки застосуван-

ню принципу “центрально-мережевого ведення бойових дій”. Система розвідки дозволяла детально вивчати й оцінювати обстановку в районах бойових дій і використовувати різноманітні сили і засоби – від сучасних систем озброєння з лазерним наведенням до бомбардувальників старого парку В-52, координувати їх застосування за допомогою так званого “способу вершників на конях”, при якому удари завдавалися безпосередньо при виявленні об’єктів власними або сполученими з іншими (у мережі) засобами розвідки. Докорінно удосконалена система зв’язку між екіпажами бойових літаків і діючими підрозділами сил спеціальних операцій дозволила скоротити час з моменту виявлення цілі підрозділами спецназу до моменту нанесення по ній удару авіацією з декількох часів до декількох хвилин.

Наведений аналіз специфіки дій показує, що їх не можна віднести ні до однієї з відомих форм. Це і не форма застосування військ (сил), якою є “бойові дії”, тому що у даному випадку дії військ (сил) дуже тісно пов’язані загальною метою, завданнями і способами їх виконання. Однак це і не операція, тому що, по-перше, усі дії заздалегідь не плануються і не узгоджуються, а по-друге, вони не обмежуються визначеним проміжком часу (для повітряної операції до 3 і максимум до 5–7 діб). Відмінною ознакою таких дій є те, що вони характеризуються переходом від їх ведення за заздалегідь розробленим планом до ведення “адаптивними” способами, коли розподіл (уточнення розподілу) і доведення цілевказівок до засобів ураження здійснюється або незадовго, або навіть безпосередньо перед їх застосуванням.

Таким чином, зміст нової форми застосування військ (сил) стосовно дій авіації та сил і засобів ППО складають одночасні і послідовні, узгоджені і взаємозалежні за цілями і завданнями, адаптивні до обстановки, що складається, авіаційно-ракетні удари і бойові дії з нанесення ураження об’єктам противника і відбиття його ракетно-авіаційних ударів.

Слід зазначити, що адаптивні дії є характерними не тільки для авіації та сил і засобів ППО. Існує тенденція їх розповсюдження на інші види ЗС і роди військ (сил). Тривалість адаптивних дій за часом

обмежується тільки можливостями тилового і технічного забезпечення та рівнем прийнятних втрат.

За результатами аналізу та узагальнення практичного досвіду теорія воєнного мистецтва США визначила нову форму воєнних дій як “всеосяжну операцію”. Вважається, що ефективно протистояти адаптивним діям військ у формі “всеосяжної операції” традиційними формами, зокрема повітряною операцією, неможливо. Заздалегідь розроблені дії з часом можуть виявитися не цілком адекватними обставині, що складається [9].

Космос та еволюція форм і способів воєнних дій

Тенденції розвитку збройної боротьби і досвід застосування космічних засобів у воєнному конфлікті з Іраком (березень-квітень 2003 р.) дозволяє виділити декілька напрямків діяльності, пов’язаних з перспективами використання космосу у воєнних цілях. По-перше, це пошук нових форм і способів ведення бойових дій із застосуванням космічних засобів. По-друге, вирішення питань практичного використання можливостей, що забезпечують космічні засоби розвідки, навігації і зв’язку, відпрацювання способів забезпечення застосування ВТЗ та розробка засобів забезпечення інформацією підрозділів тактичної ланки. По-третє, удосконалення окремих видів космічних засобів (навігації, розвідки, зв’язку та ін.) і підвищення ефективності їх застосування. Можливим є також створення засобів протисупутникової боротьби.

Перспективна логіко-термінова побудова збройної боротьби

Поширення просторових показників збройної боротьби та набуття нею високого ступеня керованості, зростання ролі інформаційного фактора та дій у космосі, а також щодалі широке застосування керованої зброї має наслідком тенденцію до глобалізації управління збройною боротьбою в цілому та управління військами (силами) і зброєю зокрема і поступового переходу до схеми “від керованої зброї до керованої збройної боротьби”. Це, у свою чергу, обумовило виникнення концепції так званої “керованої війни”, за якою змінюється її логіко-термінова побудова, а логічна послідовність вирішення завдань у воєнному конфлікті може бути відображена за такими етапами.

До початку активної фази воєнних дій (протягом загрозового періоду) слід очікувати ведення інтенсивної розвідки, інформаційної боротьби, проведення інформаційно-психологічних операцій та спеціальних дій (операцій). Визначальною метою дій на цьому етапі може бути досягнення переваги над протилежною стороною на інформаційному рівні та в управлінні військами і зброєю, а важливість етапу надає підстави розглядати його як одну з самостійних фаз розвитку конфлікту.

На другому етапі, як вбачається, здійснюватиметься інтенсивне протиборство з метою завоювання переваги у повітряно-космічному просторі, на суші та у визначених акваторіях океану (на морі). У ході так званої “вогневої битви” (ударної вогневої операції) можливе нанесення масованих і зосереджених вогневих ударів одночасно з систематичним радіоелектронним придушенням та іншими заходами інформаційної боротьби. На цьому етапі найважливішого значення набувають стратегічне й оперативне маскування.

Для третього етапу, у разі його виникнення, буде характерним завоювання переваги на землі за рахунок поєднання активних оборонних і наступальних дій основних сухопутних угруповань військ (сил) у взаємодії із силами і засобами ВПС, ППО та ВМС. Окрім того, слід очікувати ведення активних спеціальних дій та дій повітряно-наземних, а на приморських напрямках – морських десантів. Можливою загальною формою ведення воєнних дій, яка охоплюватиме усі три етапи, буде “всезагальна операція”, що поєднуватиме у собі “повітряно-космічно-наземні (морські)” аспекти адаптивних дій різновидових і різнорідних угруповань військ (сил) [7; 8].

Висновок. Проведений аналіз тенденцій розвитку збройної боротьби у сучасних умовах свідчить, що воєнні дії дедалі набувають рис так званих війн шостою, а у недалекому майбутньому – сьомого покоління. Їх найбільш характерним рисами будуть:

широке застосування високоточної звичайної зброї повітряного (повітряно-космічного), морського і наземного базування, зростання масштабів інформаційної та радіоелектронної боротьби;

підвищення уваги до дій у повітрі і космосі;

зростання ролі початкового періоду війни;
набуття операціями об'ємного та високоманевреного характеру з одночасним проведенням взаємопов'язаних дій різних видів збройних сил, родів військ на суші, у повітрі, космосі і на морі;
перехід до адаптивних форм воєнних дій;
підвищення здатності до швидкого переміщення на значні відстані значних угруповань військ (сил) та їх розгортання у стислі терміни;
зростання тенденції до коаліційних воєнних дій держав і створення із цією метою міжнаціональних військових формувань (у тому числі сил швидкого реагування).

Вбачається, що врахування зазначених особливостей у контексті проведеного аналізу тенденцій розвитку збройної боротьби у сучасних умовах сприятимуть прийняттю адекватних рішень у сфері реформування та подальшого розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань.

Наведений аналіз показує, що найбільш актуальними напрямками, за якими повинні здійснюватися прогресивні перетворення, мають бути: створення оптимальної структури Збройних Сил України на основі поєднання адміністративно-організаційної і міжвидової функціональної (на основі об'єднаних сил швидкого реагування) складових та надання їм спроможності до адекватного реагування на виклики і загрози національним інтересам України;

удосконалення системи управління Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями на основі їх всебічної інформатизації та створення інтегрованих автоматизованих систем управління і зв'язку;

орієнтація на оснащення Збройних Сил України високоточною зброєю у поєднанні з розвитком засобів розвідки і радіоелектронної боротьби;

удосконалення форм і способів участі військових формувань у заходах інформаційної боротьби.

У подальшому науковому дослідженні доцільно проаналізувати досвід збройних конфліктів сучасності та виокремити їх певні особливості.

Список використаної літератури

1. Березкин Г. А. Уроки и выводы из войны в Ираке / Г. А. Березкин // Военная мысль. – 2003. – № 7.
2. Боевые действия в Персидском заливе: Аналитический обзор. – М.: Воениздат, 1991.
3. Васильев Г. Военная операция “Буря в пустыне” / Г. Васильев // Зарубежное военное обозрение. – 1991. – № 3.
4. Ващанин И. Войны XXI века / И. Ващанин // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 3.
5. Круглов В. В. О тенденциях развития современной вооруженной борьбы / В. В. Круглов, М. Е. Сосновский // Военная мысль. – 1998. – № 3.
6. Непобедимый С. П. Интеллектуализация оружия и оружие против интеллекта / С. П. Непобедимый // Военная мысль. – 2003. – № 7.
7. Пальчук М. М. Деякі погляди на розвиток форм і способів застосування військ (сил) у военных конфліктах / М. М. Пальчук // Наука і оборона. – 1999. – № 1, 2.
8. Фомін В. О. Перспективи розвитку военного мистецтва на сучасному етапі при реалізації вимог Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року / В. О. Фомін. – К. : НАОУ, 2001. – 22 с.
9. Слипченко В. И. Бесконтактные войны / В. И. Слипченко. – М. : Издат. Дом “Гран-Пресс”, 2001.

Рецензент – кандидат військових наук, доцент Баратюк В. І.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015.

Магась Г. А. Тенденции развития вооруженной борьбы в современных условиях

В статье на основании анализа составлен прогноз развития тенденций вооруженной борьбы в современных условиях, что является одной из актуальных задач национальной военной стратегии.

Ключевые слова: *вооруженный конфликт, тенденции развития.*

Mahas H. A. Development trends of military struggle in modern conditions

Conditions of contemporary stage of the state building in Ukraine are determined by the influence of a number of negative factors in which humanity has entered the twenty-first century. These primarily include such as increasing trend towards multi-ethnic and multi-religious disintegration of states; aggravation of international economic contradictions; increase of the number of internal armed conflicts of ethnic and religious character, accompanied by massive losses of civilians; numerous human rights violations and abuse of power; proliferation of weapons of mass destruction.

These factors form the wide range of challenges and threats to the national interests of Ukraine, which show the need for balanced public military policy and effective military strategy in the sphere of reform and development of the Armed Forces of Ukraine and law enforcement agencies – the subjects of national security. The implementation of this strategy, as seen, can be based on determination of the trend development of armed struggle in modern conditions, their forecasting in the future, and on this basis – improvement of approaches to defense planning with consideration of actual resource potential of the state.

The forecast of development of armed struggle trend in modern terms, which is one of the urgent tasks of national defense strategy has been worked out in the article on the base of an analysis.

The analysis of the trends of the armed struggle in modern conditions shows that military operations in an increasing degree acquire features of the so-called war of the sixth, and in the near future – the seventh generation. Their most distinctive features are:

- widespread use of precision common weapons of air (aerospace) and marine and land deployment, the increase in scale of information and electronic fight;

- more attention to the action in the air and space;

- the increasing role of the initial period of the war;

- acquisition of operations the volume and nature of high maneuvering character with simultaneoussingle performance of interrelated activities by various types of armed forces, types of forces on land, air, space and sea;

- transition to adaptive forms of hostilities;

increasing of the ability to quick move on large distances on big groups of troops (forces) and their deployment in short terms;

growth of trends to coalition military operations of states and creation for this purpose international military formations (including the Rapid Reaction Force).

It shows that with the consideration of the mentioned peculiarities in the context of the analysis of trends of development of armed struggle in modern conditions will facilitate to adequate decisions in the reform and further development of the Armed Forces of Ukraine and other military formations.

The mentioned analysis shows that the most relevant areas, which must be performed progressive transformation should be:

creating the optimal structure of the Armed Forces of Ukraine through a combination of administrative-organizational and inter-specific functional (based on joint rapid reaction force) components and providing them adequate capacity to respond to challenges and threats to the national interests of Ukraine;

improving of the system of the Armed Forces of Ukraine and other military formations on the basis of comprehensive information and the creation of integrated automated systems of management and communication;

focus on the equipment of the Armed Forces of Ukraine with precision weapons, combined with the development of intelligence and electronic warfare;

improvement of forms and methods of participation of military formations in the activities of information fighting measures.

Keywords: *armed conflict, development trends.*